

AUGUST FOREL

FOREL, Auguste-Henri (1848 -1931), szwajcarski neuroanatom, znakomity psychiatra, higienista społeczny i entomolog – znany ze swych badań nad budową mózgu owadów, zwł. społecznych. Studiował (1866-1871) medycynę na Uniwersytecie w ZÜRICHU, po czym pracował w zakresie neuroanatomii na Uniwersytecie Wiedeńskim, gdzie otrzymał stopień doktora (1872); 1879 został dyrektorem zakładu dla umysłowo chorych w Burghölzli i profesorem psychiatrii na Uniwersytecie w ZÜRICHU; w latach 1877-1887 publikował prace z zakresu hipnotyzmu, anatomii mózgu (por. 1917) i teorii neuronowej, opisując te komórkowe jednostki funkcjonalne w mózgu. W 1889 założył w ZÜRICHU instytut dla leczenia medycznego alkoholizmu, zajmował się też prewencją alkoholizmu. Po przejściu na emeryturę (1893) poświęcił pozostałe 38 lat swego życia reformom socjalnym i badaniom psychologii mrówek. A. Forel był badaczem niezwykle płodnym: w latach 1869-1923 napisał ok. 500 prac, z których najbardziej znane są *Mrówki Szwajcarii* (1874) i *Świat społeczny mrówek* (1921-1923), dzieło zawierające wszelkie wiadomości o tych owadach, jakie autor zdołał zebrać do daty jego wydania. Dlatego też M. Maeterlinck (*patrz Biogramy*) (1947, ss. 11-12) uważał to dzieło za „wierzchołek” myrmekologii; jest to bowiem „prawdziwa encyklopedia wiadomości o mrówkach, która niczego nie pozostawia w cieniu, ma jednak wady wynikające z jego zalet - tzn. jest zbyt skondensowana”. Jak napisała Anna Bohn-Drzewina (1932, s. 534) w tym dziele autor „studiuje głównie stosunki zachodzące między mrówkami a pewnymi roślinami, myrmekofilię, komensalizm i pasożytnictwo, zakładanie gniazd itp.”. Forel pierwszy zauważył (1910) zjawisko zadziwiająco precyzyjnego zmysłu czasu u pszczoły miodnej; był też pierwszym, który sformułował (1901a) problem związku relacji ciał grzybkowatych cz. łożdżkowych (*corpora pedunculata*) do reszty mózgu - z poziomem zdolności „umysłowych” owadów; podjął go na kastach mrówek. „Skomplikowane instynkty i bardziej widoczne cechy umysłowe (pamięć, plastyczność itd.) charakteryzują - wg niego - głównie robotnice, a w dużo mniejszym stopniu królowe. Samce są niezwykle ograniczone...” (cyt. wg Wilsona 1979).

Forel „na starość zdziecinniał i począł wychwalać bolszewizm, nie znając go wcale” [*Enc. Powsz. „Ultima Thule”, t. III, Warszawa 1930, s. 622*].

Źródło:

Les fourmis de la Suisse. Zürich 1874; 2e éd. La Chaux-de-Fonds 1920; *Hypnotismus und die suggestive Psychotherapie*. 1889; *Die Nester der Ameisen*. Zürich 1892; *Vue et sens de la direction*. *Revue de l'Hypnot.*, 7, 1893; *La parabiose chez les fourmis*. *Bull. Soc. Vaudoise Sci. nat.*, 34, 1898 Ns 130, ss. 380-384; *Die psychischen Fähigkeiten der Ameisen und einiger anderer Insekten*. *Verhandl. V. int. Zoologen-Congr. zu Berlin*, 1901a, ss. 141-169; *Fourmis termitophages, Lestobiose, Atta tardigrada, sous-genres d'Euponera*. *Ann. Soc. ent. Belg.*, 45, 1901b, ss. 389-396; *Die sexuelle Frage*. 1905; *The Senses of Insects*. London 1908 (wyd. niem.: *Das Sinnesleben der Insekten*. München 1910); *Psychologie comparée, théorie de la mn`eme et déterminisme*. *Verh. schweiz. naturf. Ges.*, 1909; *Methoden und Sinn der vergleichenden Psychologie*. *J. Psychol. u. Neurol.*, 20, 1913 Erg.-Heft 2; *Gehirn und Seele*, 14. Aufl. Leipzig 1914 (wyd. pol.: *Mózg i dusza* [„Bibl. Wiedzy Ogólnej”]. Lwów-Warszawa-Poznań 1917); *Le monde social des Fourmis du globe comparée `a celui de l'Homme*. 2e vols I-V. Genève 1921-1923 (wyd. ang.: *The Social Worlds of the Ants compared with that of Man*, 2 vols. London 1928);

Hypnotismus und die suggestiv Psychotherapie. 1889; *Vue et sens de la direction.* *Revue de l'Hypnot.*, 7, 1893; *Mensch und Ameise.* Berlin 1922.

[życiorys w:] *Mitt. Schweiz. ent. Ges.*, 15, 1931, ss. 180-192.

A. Bohn-Drzewina: *Psychologia porównawcza zwierząt.* W: *Poradnik dla samouków*, t. X: *Zoologia II: Histologia, fizjologia zwierząt, embriologia, psychologia porównawcza zwierząt.* Warszawa 1932, ss. 506-554; M. Maeterlinck: *Życie mrówek (La vie des Fourmis).* Poznań 1931, wyd. 2. Mikołów 1947; E.O. Wilson: *Spółczerstwa owadów.* Warszawa 1979, s.287.